

Kamienice mieszczańskie. Od drewnianych domów po murowane fasady

Miasto

Kultura

19.09.2025 g. 09:00

Historia kamienic opolskich to dzieje nieustannej walki z żywiołem i prób budowania miasta na nowo. Przez stulecia Opole pozostawało wierne drewnianej zabudowie mimo wysiłków, by wprowadzić budownictwo murowane. Już w średniowieczu obowiązywały przepisy nakazujące stosowanie cegły i kamienia, lecz w praktyce nadal stawiano domy z drewna, które wielokrotnie niszczyły pożary.

Walka z ogniem

Miasto Opole płonęło raz za razem: kroniki notują pożary w latach 1260, 1271, 1351, 1415, 1501, 1514, 1524, 1595, 1615, 1618, 1622, 1647, 1682, 1684, 1689, 1722, 1739, 1757, 1762 czy 1834. Skutki były katastrofalne – ze średniowiecznych domów nie zachował się niemal żaden ślad. Pierwszy murowany budynek mieszkalny wspomniano w źródłach dopiero w 1413 roku. Książę biskup Jan Kropidło próbował zachęcić mieszczan do stawiania kamienic, zakładając w tym celu specjalny fundusz. Plan przewidywał, że fasady przy rynku mają być murowane, a z czasem także pozostałe domy w mieście. Pomysł jednak upadł – dochody fundacji były zbyt skromne, a kolejne pożary niweczyły efekty.

Tragiczny bilans start

Najtragicznější pożar wybuchł 28 sierpnia 1615 roku – zginęły w nim 104 osoby, a całe miasto legło w gruzach. Choć istniało już kilka domów murowanych, również one uległy zniszczeniu. Odbudowę znów oparto głównie na drewnie: sprowadzono ponad 42 tysiące pni i 20 tysięcy tuzinów gontów. Jeszcze w XVIII wieku w Opolu przeważały budynki parterowe, nieliczne miały dodatkowe niskie piętro, a tylko kilka wznosiło się na dwie kondygnacje. Pożary wyhamowały rozwój przestrzenny Opola. Liczba domów wewnątrz murów zamiast rosnać – malała: w 1566 roku było ich 236, w 1751 już tylko 208. Największa katastrofa XVIII wieku wydarzyła się 30 maja 1739 roku, kiedy spłonęły dwie trzecie miasta. Hoffmann pisał, że uległo wtedy zniszczeniu 172 domów mieszczańskich. Odbudowa trwała latami – jeszcze w 1742 roku 54 parcele leżały w gruzach.

Rycina Opola z XVIII wieku autorstwa Friedricha Bernharda Wenera

Mozolny rozwój zabudowy

Budownictwo mieszczańskie dostosowywało się do wąskich i głębokich działek. Typowy dom miał 11-12 łokci szerokości i 50-60 łokci głębokości. Wnętrze podporządkowane było długiemu korytarzowi, w środku znajdowały się schody i kuchnia, często bez okien, tzw. „czarna”. Piwnice zwykle sklepione, partery także, piętra natomiast oparte na stropach belkowych. Fasady zwrócone były szczytem do ulicy, co w Opolu długo pozostawało charakterystyczną tradycją. Na uwagę zasługują też narożne wykusze (Runderker), obecne w kilku domach przy rynku. Przykłady takich budynków można znaleźć w źródłach. Narożna kamienica Rynek 1, należąca niegdyś do książąt opolskich, w XVIII wieku miała status Freihauzu – posesji

zwolnionej z podatków. Od 1824 roku mieściła słynną Aptekę pod Lwem, a jej portal przenoszono jeszcze w XX wieku. Kamienica przy Rynku 10, z charakterystycznym wykuszem, od XIX wieku należała do opolskich Żydów, m.in. rodziny Lachs, Poppelauer i Herbst. Dom pod numerem 16 był jednym z pierwszych wzniesionych na fundacji Kropidły, a na Rynku 26 od 1810 roku działał Królewski Główny Urząd Skarbowy.

Kamienice na opolskim rynku w latach '30 XX wieku. Koloryzowana fotografia ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego

Zawiłe losy opolskich kamienic

W dziejach niektórych kamienic szczególną rolę odegrały żydowskie rodziny Rackwitz, Kassel i Pfiffer, które prowadziły w nich swoje interesy aż do wybuchu II wojny światowej. Na przestrzeni wieków rynek wielokrotnie zmieniał swoje oblicze

w wyniku kolejnych przebudów. W XIX wieku pojawiły się nowe fasady, jak w przypadku domów nr 5 i 6. Część kamienic zyskała bogate zdobienia – jak nr 31 z datą „1738” w kartuszu i wazami dodanymi na początku XX wieku. Inne, jak nr 29, rozebrano i zastąpiono nową zabudową w 1910 roku. Mimo zmian i zniszczeń wojennych, w odbudowanych kamienicach można odnaleźć ślad dawnych epok. Dzisiejsze kamienice przy opolskim rynku są więc świadectwem trudnej historii miasta – wieków pożarów, odbudów i przemian. Dzięki nim możemy lepiej zrozumieć, jak wyglądało życie dawnych mieszczan i jak przez stulecia kształtował się obraz Opola.

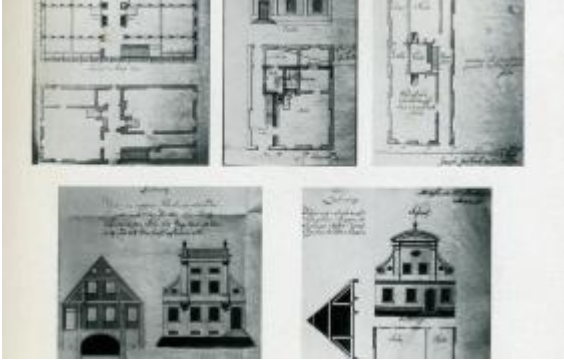
Autor: **Sebastian Ruszała**-Kocham Opole & Opolskie

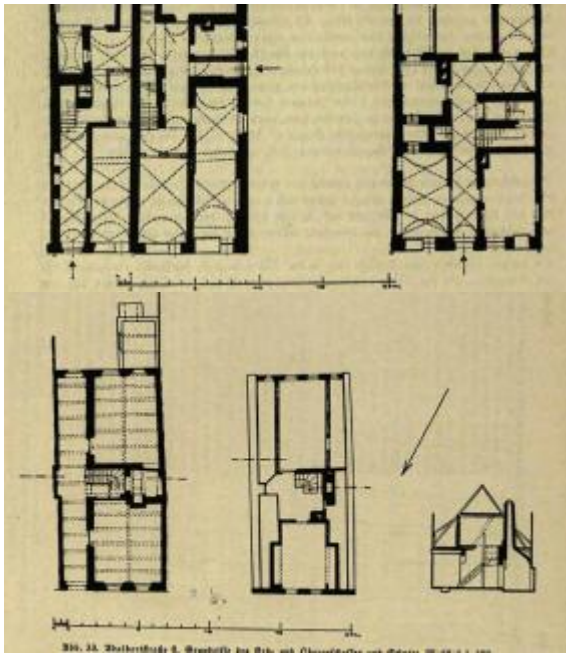
Redakcja: **Profesor Anna Pobóg- Lenartowicz**

Polskie Towarzystwo Historyczne oddział w Opolu

Źródła: *Oppelner Heimat-Kalender für Stadt und Land 1939, Die Bau und Kunstdenkmäler des Stadtkreises Oppeln" Breslau 1939, Narodowe Archiwum Cyfrowe, fotopolska*

Dane kontaktowe
Wydział Promocji

ul. Szpitalna 3b-5-7

45-010 Opole

bp [at] um.opole.pl

Lokalizacja

Tagi
Kamienice
rynek